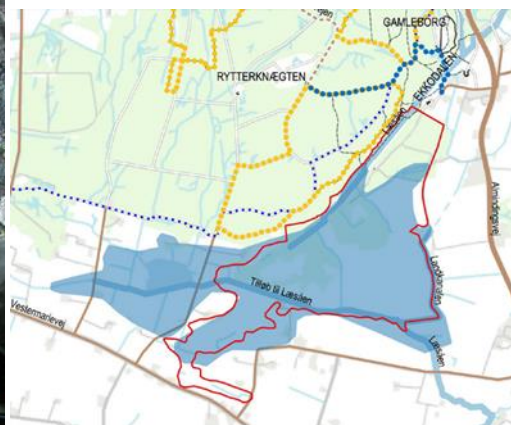

Ekskursionen Ekkodalens moser

Lørdag den 25. maj havde Naturhistorisk Forening for Bornholm og Danmarks Naturfredningsforening Bornholm inviteret **Biolog Dorte Bugge Jensen**, Naturstyrelsen, til at fortælle om projektet "Ekkodalens moser" og lede en tur ud gennem det store moselandskab.

Glædeligt mange mennesker havde taget imod invitationen, og da turen startede ved Ekkodalshuset var mere end 35 naturhistorisk interesserede samlet omkring lederen.

Den sidste istid skabte Bornholms største indsø syd for Almindingen for foden af Ekkodalens klipper. Den vurderes at have været ca. 200 hektar stor og har omfattet Vallensgårds Mose, Kærgårdsmosen, Thorevandet og Udkæret. Langs søens bredder er der fundet de ældste spor efter menneskelig bosættelse, som kendes fra Bornholm. Helt op i 1700-tallet kan man på kort over Bornholm genfinde den store indsø, som dengang blev kaldt for Wallens Kier. En del af indsøen udviklede sig ved naturlig tilgroning til mose, og andre dele blev drænet for at skabe landbrugsjord. Vådområdet er derfor væsentligt mindre i dag.

Dorte Bugge Jensen orienterede om de planer, der arbejdes med for at genskabe en mangfoldig natur i Ekkodalen, den blå farve var den omtrentlige udbredelse af istidssøen.

Indledningsvis henviste lederen til den fredning, Danmarks Naturfredningsforening havde begæret rejst over området i august 1965 og som blev afsluttet ved Overfredningsnævnets kendelse af 21. maj 1973.

Den tillod bl.a. en delvis afvanding af store dele af Kærgårds og Vallensgårds moser ved en omlægning af Læsåens løb, omfattende "sildebensdræninger", etablering af tre pumpestationer samt en udvidelse af den grøft, der ledte vandet fra moseområdet til Læsåens fortsættelse ved Skørrebro.

Tiden har arbejdet i mod forarmelsen af områdets oprindelige natur, og ved Regeringens tiltrædelse var der i regeringsgrundlaget medtaget en hensigtserklæring om, at "Danmark skal have et rigt og varieret plante- og dyreliv og at regeringen er optaget af balancen mellem beskyttelse og benyttelse af naturen samt at regeringen ønsker at fremme danskernes mulighed for at kunne nyde en rig og mangfoldig natur".

Lokalt kom det til udtryk ved, at ***"Regeringen vil genetablere Bornholms største moseområde – Ekkodalen. Det vil understøtte vigtige og sårbare forekomster af en række plantearter samt udbygge områdets store betydning for fugle"***.

I maj 2018 afsatte Regeringen 19,7 millioner kr. til projektet, og den lokale Naturstyrelsen Bornholm skulle være tovholder i projektet. Det er Biolog Dorte Bugge Jensen, der samler trådene, og derfor var hun under ekskursionen særdeles detaljeret i sin fremlæggelse af planerne. Tak for det!

Projektets overordnede formål er at udvide de nuværende naturområder samt forbedre hydrologien i de eksisterende naturområder. De endelige forhold omkring genopretningen og den endelige projektudformning, herunder vandstand og afværgeforanstaltninger arbejdes der videre med under udarbejdelsen af en miljøkonsekvensrapport - men Regeringen har understreget, at afståelse af jord til naturgenopretningen skal foregå på frivillig basis.

Projektet vil berøre ca. 170 ha og føre til delvis genopretning af det, der var Bornholms største indlandssø for ca. 12.000 år siden.

Naturstyrelsens vision for naturgenopretningen er at:

- øge områdets naturværdi ved at bevare, styrke og udvikle naturen, dens mangfoldighed, sammenhæng og dynamik
- opretholde eller forbedre de hydrologiske forhold for nuværende habitatnatur og gunstig tilstand for arter
- udvide arealet med våd natur og
- forbedre de rekreative muligheder.

Ekskursionslederen førte deltagerne gennem det første stykke af Ekkodalsengen frem til trappen op gennem Jægergrotten. Et område, der om vinteren er særdeles fugtigt og vanskeligt at passere.

Dorte orienterede om planerne for et stisystem med spang, der kunne muliggøre ophold i engen hele året og vandreture over enten trappen gennem Jægergrotten eller forbi Jægerhuset og videre ind i Vallensgårdsskoven.

Det overordnede mål er at lave så stort et vådområde som muligt, med nye arealer der er permanent vanddækkede og arealer, som tørrer ud om sommeren og holdes lysåbne ved høslæt eller græsning.

Der kan også være mulighed for at genskabe det tidligere forløb af Læså øst om Egeholm. Det vil igen give havørrederne mulighed for at vandre længere op i Læsåsystemet. Der arbejdes med forskellige virkemidler:

- sløjfning af pumper og dræn
- ændring af diger og terrænregulering
- omlægning af vandløb
- anlæggelse af paddevandhuller
- naturpleje i form af høslæt og græsning
- etablering af stiforløb der sammenbinder naturarealer

Bøgeholmen og Egeholmen har været øer i den oprindelige sø, og der findes talrige spor efter aktiviteter fra Bornholms oprindelige indbyggere.

Dorte orienterede om de tidligere bopladser på Bøgeholmen, hvorefter deltagerne blev ledt ud til Egeholmen. Fra toppen af Egeholmen, hvis udsigt overraskede alle deltagere, havde man et godt overblik over det, der skal blive de kommende våde enge, hvor der denne eftermiddag blev spottet 12 traner. Retur på Bøgeholmen fortsatte ekskursionen videre ind i den vestlige del af Vallensgårdsskoven forbi den markante Loklippe og på en sti, der længe har ligget "ubrugt" hen.

Dorte mente, at der ikke skulle være noget større behov for et anlæg her andet end en markering af det eksisterende stiforløb, der som en såkaldt "vild sti" ender på Frederik IXs vej. Ligeledes skulle der heller ikke være behov for specielle stier ud i mosen til fugleoplevelser, idet skoven efter Statens overtagelse er åbnet for alle, og der er adskillige udsigtspunkter, hvorfra fuglelivet kan betragtes uden at forstyrre - Kærgårdstårnet, Egeholmen og Styrtebakkerne - og det hele døgnet!

Broen over vandløbet for enden af indhegningen forbedres, men ellers følges en gammel vej videre gennem skoven ud til Frederik IXs vej – som en såkaldt "vild sti".

Den afsluttende del af turen foregik øverst på kanten af Ekkodalsklipperne i "Styrtebakkerne" forbi Dronningestenen med udsigt ud over Vallensgårdsmosen og ned ad den nye flotte trappe i Jægergrotten.

Efter næsten tre timers mangfoldighed af sanseindtryk og gode oplevelser fik Dorte Bugge Jensen stor applaus for turen, som bl.a. havde deltagelse af tre søskende, der kunne berette om oplevelser i og ved mosen for 60 år siden, da de som børn voksede op på et af de landbrug, der igen skal have fortidens natur ført tilbage efter 1960'ernes omfattende dræning og indskrænkning af naturindholdet på de tørlagte vådarealer.